Jak skutecznie łączyć. Młodzież i dziedzictwo kulturowe w procesie rewitalizacji

Edyta Tomczyk

Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego, Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Narodowy Instytut Dziedzictwa
CENTRUM DORADZTWA REWITALIZACYJNEGO IRMiR

Prowadząca

Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego Instytutu Rozwoju Miast i Regionów

Edyta Tomczyk – ekspertka ds. rewitalizacji, autorka programów rewitalizacji i analiz ewaluacyjnych, w tym monitoringowych. Autorka tekstów naukowych, publikacji oraz poradników dotyczących m.in. opracowania GPR, narzędzi ustawy o rewitalizacji.

Z ramienia IRMiR koordynowała projekty doradcze dla przedstawicieli administracji mołdawskiej i Mazowieckiego Instytutu Kultury. Należała do zespołu opracowującego modelowy gminny program rewitalizacji w ramach NewUrbPact – Nowy Model Urbanizacji w Polsce. Prowadzi szkolenia i warsztaty na temat lokalnych polityk rozwojowych, specjalizując się m.in. w zagadnieniach związanych z kulturą i partycypacją społeczną. Jako redaktorka i tłumaczka przez wiele lat współpracowała m.in. z Narodowym Centrum Kultury.

Plan spotkania

Część I – Młodzież w kryzysie i w rewitalizacji – 1 godz. 15 min.

- Diagnoza młodzieży, 2026
- Młodzież, czyli kto?
- Młodzież musi się wyszumieć – wyzwania związane z aktywizacją młodzieży
- Dlaczego warto aktywizować młodzież?
- Rola młodzieży w procesie rewitalizacji
- Młodzież dla dziedzictwa
- **Przerwa: 15 min.**

Część II – Młodzież (nie)wdzięczny podmiot procesu rewitalizacji – 1 godz. 30 min.

- Od czego zacząć?
- Budowa partnerstwa wokół tematu młodzieży?
- Bank pomysłów – jakie działania są spoko?
- Bank pomysłów – jak to zorganizować?
- **Pytania, komentarze, odpowiedzi – ok. 15 min.**

Zamiast wstępu: https://www.youtube.com/watch?v=m0o6Wc2Bagc

https://www.youtube.com/watch?v=p8s2PGHcjX8

Nowe realia dorastania: globalne trendy

Narodowy Instytut Dziedzictwa

1

Indywidualizacja bez zaplecza relacyjnego i stabilności życiowej

koncentracja na „ja" przy osłabieniu więzi, wsparcia i przewidywalności biografii.

2

Cyfrowe dorastanie bez ochrony, kompetencji i granic

algorytmy, przemocowe treści, pornografia, przeciążenie bodźcami.

3

Funkcjonowanie w permanentnym kryzysie i napięciu psychicznym

globalne zagrożenia, presja szkoły i rodziny, chroniczny stres.

4

Chaos informacyjny osłabiający orientację, zaufanie i spójność społeczną

dezinformacja, polaryzacja, relatywizacja prawdy.

Nowe realia dorastania: pozostałe trendy

Diagnoza Młodzieży, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Warszawa 2026

Diagnoza Młodzieży 2026

Narodowy Instytut Dziedzictwa

- **Diagnoza Młodzieży 2026** to największe od ponad 20 lat badanie młodego pokolenia w Polsce.
- Zawiera: analizę ponad **200 badań** z lat 2020-2025, badania własne z udziałem młodzieży, rodziców i instytucji, identyfikuje kluczowe obszary wyzwań.

- **Diagnoza jest podstawą do opracowania Krajowej strategii młodzieżowej.**
- **Koordynatorem działań jest Ministerstwo Edukacji, powołano też Radę do spraw Polityki Młodzieżowej**

- **Skąd potrzeba: alarmujące dane:**

➢ **W latach 2013–2024 liczba prób samobójczych wzrosła sześciokrotnie**.

➢ W 2022 odnotowano rekordową liczbę 2031 prób samobójczych dzieci i młodzieży, 150 z nich zakończyło się śmiercią.

➢ W 2021 – 1496 prób, 127 zakończonych śmiercią.

➢ **Prawie 50% wszystkich zaburzeń psychicznych u dorosłych ma swój początek w wieku dojrzewania. Duża część z nich pozostaje niewykryta i nieleczona, ponieważ opiekunowie często nie dostrzegają objawów problemowych lub je bagatelizują.**

Diagnoza Młodzieży, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Warszawa 2026

Diagnoza Młodzieży 2026

Narodowy Instytut Dziedzictwa

- Poważny kryzys zdrowia psychicznego młodzieży, rosnący stres w szkole, samotność i problemy z wejściem w dorosłość.
- Pogarszający się **stan zdrowia psychicznego młodych ludzi**. **Rosnącą liczbę prób samobójczych wśród młodzieży, uzależnienie od telefonów i brak realnego wsparcia systemowego**.

- **60% nastolatków żyje w chronicznym stresie i przemęczeniu,**
- **46% ma bardzo niską samoocenę,**
- **40% wykazuje objawy depresyjne,**
- **38% doświadcza samotności,**
- **17% ma za sobą samookaleczenia** (wzrost zachowań autoagresywnych),
- **43% młodych deklaruje potrzebę profesjonalnego wsparcia psychologicznego**, realną pomoc otrzymuje **22%.**

87% pracowników instytucji pomocowych obserwuje wzrost problemów emocjonalnych u młodych ludzi.

Diagnoza Młodzieży: problemy

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Uzależnienie od telefonów i zagrożenia w internecie:

- **71% młodych deklaruje uzależnienie od telefonów**,
- **73% dzieci w wieku 12-14 lat wie, gdzie znaleźć pornografię w internecie**,
- **45% młodych styka się z dezinformacją**,
- **44% ma trudności z odróżnieniem prawdy od fałszu w sieci,**
- **67 proc. ofiar cyberprzemocy nie zgłasza takich sytuacji –** zostaje sam/-a z problemem.

Szkoła jako źródło stresu dla uczniów:

- Jednym z najbardziej zaskakujących wniosków raportu jest **rola szkoły w życiu młodych ludzi – z**amiast być miejscem bezpiecznym/przyjaznym, jest źródłem stresu.
- **70% uczniów wskazuje szkołę jako główne źródło stresu**, a prawie **3/4 młodych obawia się w niej o swoje bezpieczeństwo**.
- **Prawie 2/3 uczniów doświadcza bullyingu**, czyli przemocy rówieśniczej.

Diagnoza Młodzieży, problemy

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Trudny start młodych w dorosłość:

- duże obawy młodych związane z przyszłością,
- **78% nastolatków boi się porażki na rynku pracy**,
- **57% obawia się kosztów utrzymania**,
- **ponad 60% młodych ma trudności ze znalezieniem satysfakcjonującej pracy,**
- **53% osób w wieku 25-34 lata nadal mieszka z rodzicami**, a **koszty najmu lub zakupu mieszkania pochłaniają od 35 do 55% dochodu**.

Młodzi nie czują wpływu na państwo i instytucje:

- **niskie zaufanie młodych ludzi do instytucji publicznych**,
- tylko **35% młodych pozytywnie ocenia jakość usług publicznych,**
- zaledwie **20% uważa, że ma realny wpływ na państwo i społeczeństwo**.

Wyzwania związane ze wspieraniem młodzieży

Narodowy Instytut Dziedzictwa

- **Wyzwania młodzieży mają charakter systemowy** – problemy w obszarach zdrowia psychicznego, edukacji, rynku pracy, relacji społecznych, środowiska cyfrowego i samodzielności mieszkaniowej wzajemnie się przenikają oraz nasilają na kolejnych etapach życia

- **Skuteczne wsparcie młodych ludzi wymaga skoordynowanych działań prowadzonych jednocześnie w wielu sektorach**

Młodzież, czyli kto?

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Diagnoza Młodzieży 2026:

Młodzież: osoby w wieku **od 15 do 29 lat –** w Polsce żyje około 5,73 mln takich osób

Młode pokolenie obejmuje:

- **młodzież – 15-18 lat**
- **młodych dorosłych – 19-29 lat**

Ale!!! Do młodzieży często zalicza się osoby od 10, 12 czy 13 (nastolatkowie), czasem do 30, a nawet 35 roku życia (młodzi dorośli, w tym osoby pracujące)

To liczna i zróżnicowana grupa, która stanowi ważną część społeczeństwa i przyszłości lokalnych społeczności.

Młodzież, czyli kto?

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Różne pokolenia:

- pokolenie BB (baby boomers, boomers, boomerzy) – urodzeni w latach 1946-1964,
- pokolenie X – urodzeni w latach 1965-1979,
- pokolenie Y (milenialsi) – urodzeni w latach 1980-1994 (najprawdopodobniej rodzice dzisiejszych uczniów),
- pokolenie Z – urodzeni w latach 1995-2009,
- pokolenie Alfa – urodzeni w latach 2010-2025.

(William Strauss, Neil Howe, Generations. The history of America's future, 1584 to 2069, 1991)

Nastolatkowie to jeszcze dzieci czy już dorośli? A może jeszcze nie dorośli, ale już nie dzieci?
Więc kto?

Pokoleniowo to generalnie Z-ki i Alfy.

Młodzież, czyli kto?

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Pokolenie Z: szkoła średnia/studia – nie znają życia bez Internetu i social media.

Główne cechy: **mobilność, szybka reakcja na zmiany, realistyczne podejście do życia; otwarci, ale mają problemy ze skupieniem się na jednym zadaniu.**

Inne nazwy: post-milenialsi, pokolenie internetowe, pokolenie C – od ang. connect (połączenie), communicate (komunikacja), change (zmiana).

Pokolenie Alpha/Alfa – podstawówka/szkoła średnia - I generacja, która urodziła się w XXI wieku.

Wychowani przez milenialsów (pokolenie Y) – za **autorytety uznają influencerów z YouTube'a i TikToka**.

Świetnie poruszają się w sieci, **nie znoszą nudy i zawsze i wszędzie poszukują interaktywności**.

To pokolenie nieznające rzeczywistości bez smartfonów i aplikacji, Netfliksa uznające za telewizję, a montowanie filmików na TikToka za łatwiejsze niż nauka czytania.

Natychmiastowa weryfikacja, scrollowanie, gratyfikacja = nagroda za działanie (inaczej frustracja, zniechęcenie).

Gry, język angielski jako naturalne środowisko.

Pokolenia Z i Alfa

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Współczesne pokolenie młodych wyróżnia się **większym indywidualizmem**, **różnorodnością** i **kompetencjami cyfrowymi** niż wcześniejsze generacje.

Jest **bardziej świadome zdrowia psychicznego**, ale **częściej doświadcza stresu, przeciążenia i uzależnienia od technologii**.

Mimo **ostrożniejszego podejścia do relacji i dorosłości** zachowuje optymizm i wiarę w radzenie sobie z przyszłością.

Jakie jest młode pokolenie?

- **świadomi siebie poszukiwacze stabilności**
- **„eksperci od dobrostanu”**
- **wrażliwość** jako „supermoc”
- **cyfrowi realiści**
- **nowe kryteria autorytetu!!!**

Pokolenie Z i Alfa – nauka

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Na podstawie raportu „Understanding generation Alpha” (Victoria Turk, WIRED) można określić główne cechy pokolenia współczesnych uczniów:

- są biegli technologicznie,
- pisanie na klawiaturze zastępują mową (tzw. voice-recognition),
- spędzają więcej czasu przed ekranem,
- mają krótszą zdolność skupienia uwagi,
- wchodzą w mniejszą ilość interakcji społecznych,
- ich zabawa i nauka oparte są na technologii (aplikacjach).

Wyzwania związane z dojrzewaniem

Narodowy Instytut Dziedzictwa

- **Dojrzewanie** to okres co najmniej 10 lat z życia człowieka (od ok. 10-12 r. ż. do …18, 24, 26, 30 35 r.ż.?).

- **Oznacza przejście z dziecka w dorosłość – pod względem biologicznym, emocjonalnym, poznawczym, behawioralnym, społecznym i tożsamościowym**.

- **Okres bardzo zindywidualizowany** – różne osoby przechodzą go różnie, mniej lub bardziej gwałtownie czy radykalnie.

- **Młodzież stanowi ok. 20% społeczeństwa – jest najbardziej pomijaną grupą społeczną. Jest też najwrażliwszą grupą, którą najłatwiej skrzywdzić i z którą trudno pracować.**

Wyzwania związane z dojrzewaniem

Narodowy Instytut Dziedzictwa

- **Stresogenne środowisko szkolne** – charakteryzuje je nacisk na sukces edukacyjny i rywalizację, przemoc rówieśnicza
- **Zanik poczucia wspólnoty i wsparcia społecznego,** pozostawianie nastolatków przez rodziców samym sobie przez większą część dnia
- **Brak stabilności emocjonalnej** spotęgowane czasami, w których żyjemy (Covid-19, kryzys klimatyczny, radykalizacja sceny politycznej, wojna, kryzys ekonomiczny → niepewność, lęk, pesymizm)
- **Zaburzenia psychiczne** – depresje, stany lękowe, zaburzenia adaptacyjne wynikające z trudności przystosowania się do otaczającej rzeczywistości
- **Zachowania autodestrukcyjne** (próby samobójcze, samookaleczenia)
- **Nadużywanie substancji psychoaktywnych** (alkohol, narkotyki, leki, dopalacze)
- **Zaburzenia odżywiania**
- **Ryzykowane zachowania** fizyczne, sytuacyjne, seksualne
- **Niewłaściwe przyjmowanie leków** (np. psychotropów na własną rękę)

Wyzwania związane z obecnym stylem życia

Narodowy Instytut Dziedzictwa

- **Wyzwania związane z obecnym stylem życia**

  - **kiedyś ludzi podwórko wychowywało** – teraz dzieci nie wypuszcza się na podwórka (bezpieczeństwo)

  - **kiedyś grupa rówieśnicza była najważniejsza** (my vs. ja)

  - **izolacja w domu** – komputer/komórka jako zamiennik realnego świata (wzmocnione przez pandemię) – brak potrzeby spotykania się w realu

  - **zaangażowanie społeczne jako rodzaj frajerstwa** – powielanie wzorców zachowań starszego pokolenia wykształconych w okresie transformacji ustrojowej (rozpad więzi społecznych, skupienie na swoich partykularnych celach; prymat „ja” nad „my”)

Rola młodzieży w procesie rewitalizacji

Rola młodzieży w procesie rewitalizacji

Dwojaka:

1) **Młodzież jako współtwórcy procesu rewitalizacji = interesariusze procesu = aktorzy procesu**

2) jako podmiot działań rewitalizacyjnych w przedsięwzięciach skierowanych do młodzieży (dzieci i młodzieży), mających na celu zwiększenie ich aktywności, integracji społecznej, przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji społecznej = **aktywizacja młodzieży w ramach działań rewitalizacyjnych** (o różnym charakterze, skierowane do różnych grup młodzieży)

1) Młodzież jako interesariusze procesu rewitalizacji

Rola młodzieży jako interesariuszy procesu rewitalizacji

Przygotowanie GPR:

- ✓diagnoza delimitacyjna,
- ✓**diagnoza szczegółowa obszaru rewitalizacji**,
- ✓wizja i cele,
- ✓kierunki działań,
- ✓**przedsięwzięcia rewitalizacyjne**

Realizacja GPR:

- ✓**włączenie na etapie wdrażania procesu** – jakie możliwe?
- ✓partnerstwa na rzecz realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ✓**Komitet Rewitalizacji**.

Lublin: konsultacje GPR

Gminny Program Rewitalizacji na lata 2024-2033 – konsultacje programu, 2025

•Otwarte spotkania konsultacyjne: 3 kwietnia o godz. 16.00 oraz 8 kwietnia o godz. 10.00 w sali 252 przy ul. Spokojnej 2

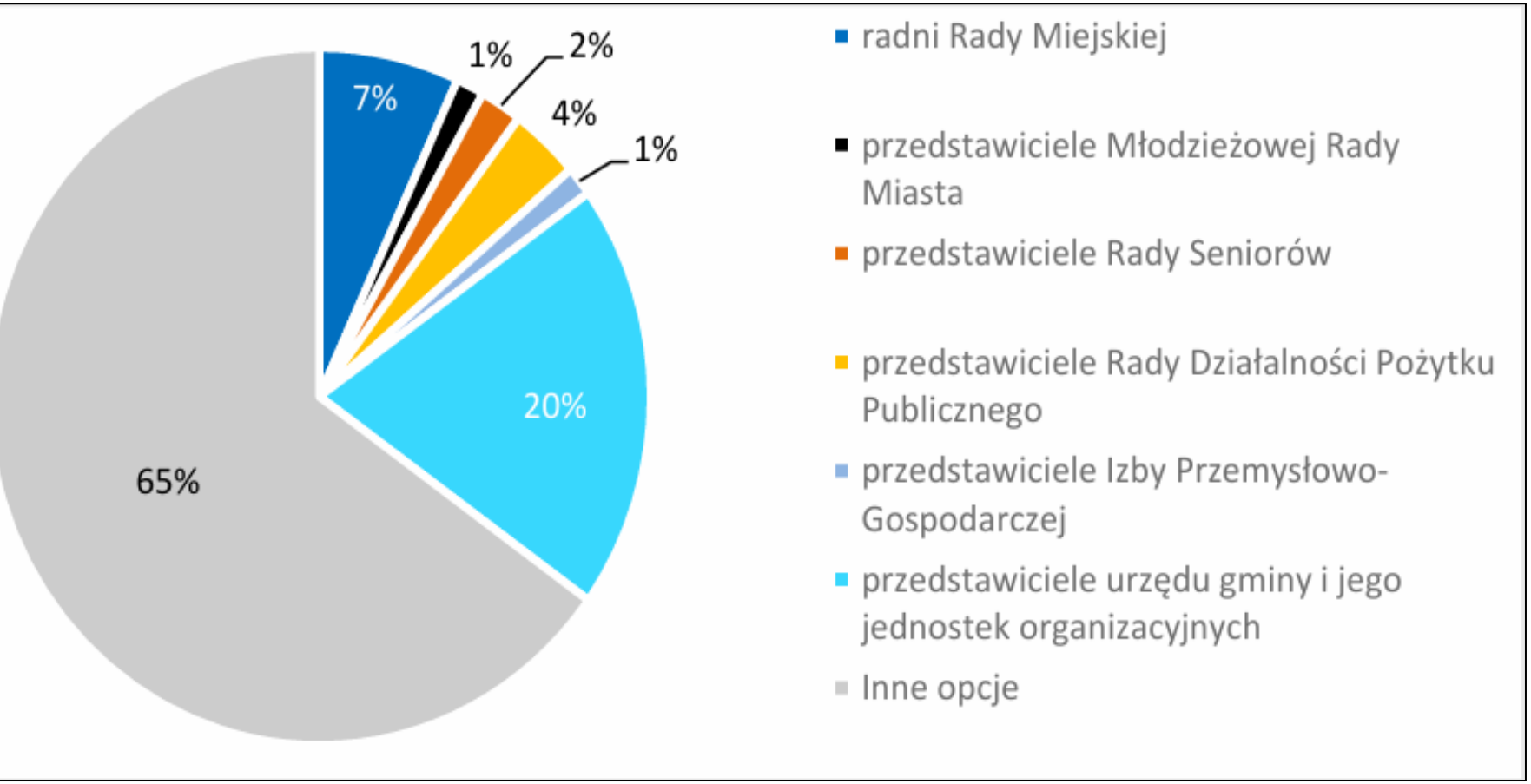
•Ankiety online pod adresem: https://www.research.net/r/R_LBN2025

•Składanie pisemnych opinii: można je dostarczyć osobiście do Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji przy ul. Spokojnej 2, pok. 112, lub do Biur Obsługi Mieszkańców w różnych lokalizacjach w mieście lub przesłać na adres rewitalizacja@lublin.eu

•**Warsztaty dla młodzieży, w których wezmą udział przedstawiciele Młodzieżowej Rady Miasta i Rady Studentów Lublina**, odbędą się 15 kwietnia o godz. 15.00 w Urban Lab przy ul. Spokojnej 2.
•Rezultat: wypracowanie 3 przedsięwzięć, które zostały ujęte w GPR, Strefy dla młodzieży; NA) OPAK – Otwarta Przestrzeń Aktywności Kulturalnej

LUBLIN

Komitet Rewitalizacji: udział grup interesariuszy

Młodzieżowa Rada Gminy

Młodzieżowa Rada Gminy (art. 5b ustawy o samorządzie gminnym) = głos młodych ludzi w samorządzie.

Rada ma **funkcję konsultacyjną, doradczą i inicjatywną**.

Główne zadania Młodzieżowej Rady:

- **opiniowanie** – uchwał dotyczących młodzieży
- **współtworzenie** – strategii i dokumentów dotyczących młodzieży
- **podejmowanie działań** – inicjatyw na rzecz młodych ludzi
- **edukacja obywatelska** – rozwijanie aktywności i świadomości obywatelskiej
- **współtworzenie polityki młodzieżowej** – udział w kształtowaniu działań samorządu

Bariery:

- niewykorzystany potencjał konsultacyjny młodzieżowych rad
- brak wsparcia merytorycznego i szkoleniowego
- niska aktywność członków i członkiń rad
- problemy z uzyskaniem autonomii
- bariery prawne

Komitet Rewitalizacji: Kędzierzyn-Koźle

§ 2. 1. W skład Komitetu wchodzić będzie nie więcej niż 21 członków, w tym:
1) 3 przedstawicieli mieszkańców – po jednym z każdego podobszaru rewitalizacji wyznaczonego uchwałą Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle nr LXIV/748/23 z 30 listopada 2023r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kędzierzyn-Koźle do 2030 r. Warunek ten nie dotyczy podobszaru Koźle Koszary do czasu jego zasiedlenia;
2) 2 przedstawicieli właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości lub podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji, w tym spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych i towarzystw budownictwa społecznego;
3) 2 przedstawicieli mieszkańców Gminy Kędzierzyn-Koźle, innych niż wymienieni w pkt 1;
4) 2 przedstawicieli podmiotów prowadzących na obszarze Gminy Kędzierzyn-Koźle działalność gospodarczą;
5) 4 przedstawicieli organizacji pozarządowych i grup nieformalnych prowadzących na obszarze Gminy Kędzierzyn-Koźle działalność społeczną, w tym podmiotów działających na rzecz: wsparcia osób z niepełnosprawnościami, ochrony środowiska, promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, równości kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji;
6) przedstawiciele podmiotów wskazanych w art. 2 ust. 2 pkt 5-7 ustawy o rewitalizacji, w tym:
   a) 5 przedstawicieli Gminy Kędzierzyn-Koźle, jej jednostek organizacyjnych oraz spółek komunalnych, będących oddelegowanymi ekspertami w zakresie problematyki: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej,
   b) 1 przedstawiciel Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle,
   c) 1 przedstawiciel Miejskiej Rady Seniorów oraz 1 pełnoletni przedstawiciel Młodzieżowej Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle, lub opiekun Młodzieżowej Rady Miasta jako przedstawiciele organów doradczych i konsultacyjnych gminy.

2. Członkiem Komitetu nie może być osoba niepełnoletnia.

Regulamin stanowi, że **członkiem Komitetu nie może być osoba niepełnoletnia.**

Komitet Rewitalizacji, Wołomin

Członków Komitetu będą reprezentować:

- 1) przedstawiciele sektora społecznego – mieszkańców, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych i prywatnych właścicieli budynków mieszkalnych,
- 2) przedstawiciele sektora gospodarczego – przedsiębiorców działających na terenie rewitalizowanym, właścicieli terenów inwestycyjnych na terenie rewitalizowanym oraz właścicieli zakładów pracy zatrudniających osoby z terenu rewitalizowanego,
- 3) przedstawiciele Gminy Wołomin – nie więcej niż 3 przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Wołominie, w tym co najmniej Zastępca Burmistrza Wołomina odpowiedzialny za prowadzenie procesu rewitalizacji, kierownik komórki odpowiedzialnej za wdrażanie „Gminnego Programu Rewitalizacji" zwany dalej koordynatorem operacyjnym, pracownik Urzędu Miejskiego odpowiedzialny za planowanie przestrzenne,
- 4) przedstawiciele szkół podstawowych, ponadpodstawowych i policealnych działających na obszarze rewitalizacji lub związanych z obszarem rewitalizacji,
- 5) **przedstawiciele** Wołomińskiej Rady Seniorów, **Młodzieżowej Rady Miasta** i Rady Osiedla Centrum.

- 12. Dopuszcza się członkostwo w Komitecie osób, które **ukończyły 16 rok życia, jak również osoby, takie mogą udzielać swojego poparcia dla mieszkańców, zgłaszanych w naborach do Komitetu**, o którym jest mowa w ust. 8.
- 13. **Przy wyborze członków Komitetu należy pamiętać o zachowaniu parytetów płci i wieku**.

2) Aktywizacja młodzieży – ważny element procesu rewitalizacji

- **Programy rewitalizacji „nie widzą” młodzieży** (brak odwołań w diagnozie delimitacyjnej lub tylko w ramach oceny poziomu edukacji – projekty edukacyjne, a nie aktywizacyjne).
- Młodzież jest **szczególnie narażona na marginalizację** – wymaga wsparcia i powinna zostać objęta działaniami w ramach procesu rewitalizacji.
- Jest grupą, która „sprawia kłopoty” – zakłócającą spokój, powodującą akty wandalizmu, burdy, mazanie ścian, śmiecącą – aktywizacja młodzieży **może zwiększyć bezpieczeństwo w przestrzeniach publicznych, zwiększyć spójność społeczną, niwelować konflikty społeczne.**
- Może być **katalizatorem zmian** na obszarze. Jest odważniejsza, ma więcej zapału, energii.
- Zaangażowanie w sprawy lokalne **zwiększa przywiązanie do miejsca zamieszkania.**

Aktywizacja młodzieży dlaczego warto?

- Aktywność społeczna pomaga przeciwdziałać **osamotnieniu i wykluczeniu**.
- Angażowanie młodzieży rozwija **kompetencje społeczne i obywatelskie**.
- Daje młodym poczucie **sprawczości, odpowiedzialności i wpływu** na swoje otoczenie.
- Młodzież powinna być nie tylko **odbiorcą działań**, ale także ich **współtwórcą**.

- Działania aktywizujące przekładają się na:
  - **upodmiotowienie** – traktowanie młodych jako partnerów, których głos i potrzeby mają znaczenie.
  - **sprawczość** – dawanie przestrzeni do podejmowania decyzji i realnego wpływania na otoczenie.
  - **aktywne uczestnictwo** – przejście od udziału w gotowych działaniach do ich współtworzenia.
  - **rozwój kompetencji** – współpraca, komunikacja, odpowiedzialność, inicjatywność i kreatywność.
  - **budowanie wspólnoty** – wzmacnianie więzi z lokalnym środowiskiem i poczucia przynależności.
  - **inwestycja w przyszłość** – młodzi, którzy dziś doświadczają sprawczości, chętniej angażują się w życie społeczne i kulturalne w przyszłości.

Młodzieżowa drabina partycypacyjna

Dziedzictwo dla młodzieży: Wieża ciśnień, Malbork

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Neogotycka wieża ciśnień z 1905 r. symbolem lokalnej rewitalizacji - położona na granicy obszaru rewitalizacji od strony północnej przy pl. Słowiańskim.

Budynek przeszedł dogłębny remont, zapewniając dostępność dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Nadano mu nowe funkcje społeczne, m.in. dla młodzieży.

Klub Wieża - prowadzony przez ZHP Chorągiew Gdańska wspólnie z miastem i MOPS w ramach Stacji Malbork +.

Animatorzy realizują szereg inicjatyw aktywizujących i włączających młodzież w życie miast, np. „noce filmowe”

Nagroda NID Zabytek zadbany w kategorii techniki

https://samorzad.nid.pl/baza_wiedzy/wieza-cisnien-w-malborku

Dziedzictwo dla młodzieży: Akademia Zamojska, Zamość

Rewaloryzacja zabytkowej, wczesnobarokowej, dawnej Akademii Zamojskiej – sztandarowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne

•I **Liceum Ogólnokształcące im. Jana Zamoyskiego**

•**Zamojska Akademią Kultury:**
•Zamojski Dom Kultury,
•Muzeum Zamojskie,
•Biuro Wystaw Artystycznych – Galeria Zamojska,
•Centrum Kultury Filmowej Stylowy,
•Orkiestra Symfoniczna, Książnica Zamojska

•**Kawiarnia „Drugie Piętro”**

•**Projekt: Rewitalizacja historycznego obiektu Akademii Zamojskiej w Zamościu,** 2014-2023, wartość ok. 42 m.in. zł

Dziedzictwo dla młodzieży, Edukatorium Juliusz, Rybnik

Narodowy Instytut Dziedzictwa

W zmodernizowanych budynkach dawnego szpitala z II połowy XIX wieku - jednej z najstarszych placówek medycznych na Śląsku.

Po remoncie**: interaktywna wystawa na 4 kondygnacjach.** Pomieszczenia nawiązują do współczesnych i dawnych przestrzeni szpitalnych, prezentując oddziały szpitalne: ortopedii i traumatologii, otolaryngologiczny, neurologiczny, okulistyczny, kardiologiczny, ginekologiczno-położniczy, urologiczny, pulmonologiczny, gastroenterologiczny, dermatologiczny, chorób wewnętrznych, onkologiczny, zakład diagnostyki i blok operacyjny.

Na poddaszu **wystawa na temat historii medycyny i farmacji** i **strefa relaksu**, w której możemy zasięgnąć informacji na temat prowadzenia zdrowego trybu życia, odpowiedniego odżywiania, właściwej higieny czy skutecznego odpoczynku.

https://www.juliusz.eu/pl

Dziedzictwo dla młodzieży, Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy, Toruń

Narodowy Instytut Dziedzictwa

W **zabytkowym młynie Richtera** – zespole budynków powstających etapami od lat 80. XIX wieku, wpisanych do GEZ – jest to sztandarowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne

5000 m², na 6 kondygnacjach znajduje się przestrzeń wystawiennicza, pracownie naukowe, sale warsztatowe dla dzieci i młodzieży.
Wystawy stałe:

- O Obrotach: poświęcona idei koła i ruchu obrotowego
- Rzeka: nawiązująca do przepływającej przez Toruń Wisły, obejmująca model rzeki od źródeł po ujście.
- IDEE: interdyscyplinarna wystawa łącząca nauki humanistyczne, nauki ścisłe i elementy sztuki, szczególnie skierowana do młodzieży.
- „...To takie proste!" – interaktywna wystawa do eksperymentowania.

- Obecnie też Młyn Kultury – różne instytucje kultury pod zarządem marszałka województwa (dom kultury, galeria sztuki, biblioteka)
- Ma tu też siedzibę NGO Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży

https://mlynwiedzy.org.pl

Młodzież dla dziedzictwa

Lichtenrade (Berlin) – dzieci i młodzież współtworzą przestrzeń

- **Cel projektu: s**tworzenie bardziej **przyjaznej, bezpiecznej i zrównoważonej dzielnicy** dla dzieci i młodzieży.
- Włączenie dzieci i młodzieży jako **aktywnych uczestników i ekspertów** w proces planowania przestrzeni publicznych.
- **Przebieg procesu:** po wstępnej analizie obszaru przeprowadzono **badanie wśród uczniów klas 3-10** dotyczące sposobu korzystania z przestrzeni publicznych.
- Dzieci i młodzież podczas **spacerów badawczych po dzielnicy** wskazywały miejsca, które lubią, oraz te, które wymagają zmian. Swoje potrzeby, pomysły i obserwacje dokumentowały za pomocą **fotografii i plakatów**.
- Ich perspektywę uzupełniono podczas **spotkań i spacerów z ekspertami, mieszkańcami oraz przedstawicielami administracji**.
- **Efekt:** na podstawie zebranych opinii i pomysłów opracowano w **2016 roku Spielleitplan** – plan kształtowania przestrzeni z uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.
- Plan przekształcono następnie w **plan ramowy**, włączając potrzeby młodych mieszkańców do szerszego procesu rozwoju dzielnicy.

Młodzież dla dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Halberstadt (Niemy) – **Projekt młodzieżowy i pilotaż „Hühnerbrücke 4**”

Przykład rewaloryzacji zabytkowego budynku z udziałem młodzieży

Udział młodzieży: uczestnicy **Jugendbauhütte Quedlinburg** przez kilka lat pracowali przy restauracji, zdobywając praktyczne doświadczenie w ochronie zabytków

Partnerzy: miasto, Dutsches Fachwerkzentrum Quedlinburg i Dutsche Stiftung Denkmalschutz

Finansowanie: m.in. Städtebaulicher Denkmalschutz, Deutsche Stifung Denkmalschutz, Commerzbank- Stiftung i środki na wsparcie budownictwa mieszkaniowego Saksonii-Anhalt

Efekt: uratowanie zabytkowego budynku i zachowanie historycznej substancji miasta, nabycie wiedzy i kompetencji przez młodzież, uwrażliwienie na kwestię dziedzictwa

Młodzież dla dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa

„ZMIEŃ WIDOK ZA SWOIM OKNEM” – działania na obiektach zabytkowych na podobszarach rewitalizacji w Wałbrzychu (Śródmieście, Stary Zdrój, Nowe Miasto, Biały Kamień, Sobięcin, Podgórze) – usuwanie graffiti w ramach programu mikrograntów

•Projekt partnerski: Biuro ds. Rewitalizacji Miasta, Straż miejska, **Hufiec ZHP Ziemi Wałbrzyskiej**, Stowarzyszenie Edukacyjno-Wychowawcze Ziemi Wałbrzyskiej „Azymut”

Przebieg projektu:

•wykonanie dokumentacji (ok. 3500 zdjęć ponad 1000 obiektów)

•ustalanie właścicieli, zarządców nieruchomości

•przekazanie informacji o stwierdzonych uszkodzeniach wraz z prośbą o usunięcie graffiti.

•w każdej z 6 dzielnic wytypowano od 12 do 14 obiektów, na których planowano w ramach akcji usunąć graffiti. Założono usunięcie graffiti z 60 obiektów, po 10 w każdej dzielnicy (w sumie 98)

•usuwanie poprzedzono konsultacjami z plastykiem miejskim, konserwatorem zabytków, a w zakresie doboru materiałów i kolorystyki, z kierownikiem zakładu remontowego MZB, z inspektorem BHP.

Młodzież dla dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa

W ramach grantów na Rewitalizację 3.0**„Re Sandomierz – Młodzi w Centrum Zmian”** (2026)
Projekt skierowany do młodzieży w wieku 13-19 lat z obszaru rewitalizacji Sandomierza.

Cel projektu: włączenie młodzieży w proces rewitalizacji miasta:

- szkolenie na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego i jego promocji
- szkolenie dotyczące rozwoju społecznych umiejętności
- (partycypacja, komunikacja, sieciowanie, inicjatywy społeczne)
- warsztaty opracowanie inicjatyw młodzieżowych zgodnych z celami GPR
- wydarzenie podsumowujące z nagrodami dla najciekawszych inicjatyw i imprezą (kino plenerowe, lasery)

Młodzież dla dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Lublin – działania cykliczne skierowane do młodzieży z obszaru rewitalizacji

•**warsztaty na temat rewitalizacji**

•**gra miejska** w ramach Lubelskiego Festiwalu Nauki (dla uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów) Interaktywna gra miejska, podczas której uczestnicy wcielają się w różne grupy interesariuszy i wspólnie podejmą decyzje dotyczące rewitalizacji **obszaru Podzamcza** wchodzącego w skład obszaru rewitalizacji
•młodzież poznaje też proces rewitalizacji, uczy się współpracy, negocjacji i rozwiązywania konfliktów społecznych

Młodzież dla dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa

„Poczuj pasję do historii Drzewicy” to forma **młodzieżowego budżetu obywatelskiego**, realizowana z uczniami szkół z terenu gminy i miasta Drzewica.
Inne: „Kreatywna Młodzież”, „Przedszkolaki z pasją” i „Poczuj pasję do klimatu”.

Cel inicjatywy: poszerzanie i pielęgnowanie wiedzy o historii Drzewicy oraz jej honorowych obywatelach, a także aktywne włączanie młodzieży w tworzenie i realizację lokalnych działań historycznych.

W 2026 w ramach IV edycji:
młodzież zgłasza własne pomysły na nieinwestycyjne projekty mające na celu poszerzanie i pielęgnowanie wiedzy o historii Drzewicy oraz honorowych obywatelach miasta.

Do zgłaszania projektów obywatelskich uprawione są trzyosobowe zespoły uczniów pod opieką nauczyciela (w skład zespołu nie może wchodzić członek Młodzieżowej Rady Miejskiej w Drzewicy; z listą wsparcia: co najmniej 10 uczniów i rekomendacją dyrektora szkoły).

Inicjatywy mogą przyjmować formę m.in. warsztatów, debat, konkursów, wydarzeń artystycznych, pikników, happeningów i akcji społecznych,
Młodzieżowa Rada Miejska w Drzewicy wybiera projekt rekomendowany do realizacji,

Zwycięski projekt otrzymuje **grant do 6000 zł**.

Poczuj Pasję do historii Drzewicy

Młodzież dla dziedzictwa

Wolontariat w Łazienkach:

- **pomoc w funkcjonowaniu przestrzeni twórczych** w Starej Kordegardzie i strefy edukacyjnej w Nowej Palmiarni
- **wsparcie wydarzeń**: Noc Muzeów, Majówka, Dzień Wolnej Sztuki, Palace Day
- **udział w akcjach edukacyjnych w ogrodach**
- Zakres i czas ustalany indywidualnie**.**
- Osoby niepełnoletnie, które ukończyły 13 lat - formularz zgłoszeniowy dla osób niepełnoletnich oraz zgoda rodzica/opiekuna na udział w naborze.
- Bezpłatny wstęp na wystawy stałe i czasowe w Muzeum Łazienki Królewskie, możliwość udziału w warsztatach, oprowadzaniach i innych muzealnych wydarzeniach.

Youth Voices for Heritage

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Głosy młodych dla dziedzictwa

- Program pilotażowy (2026-2028) Rady Europy i Unii Europejskiej realizowany w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa.
- Trzyletnia inicjatywa pilotażowa wspierająca aktywny udział młodych ludzi w ochronie dziedzictwa kulturowego.
- Celem programu jest wzmocnienie wpływu młodzieży na europejskie polityki dotyczące dziedzictwa.
- Program rozwija współpracę między lokalnymi inicjatywami a instytucjami europejskimi i wzmacnia udział młodych w procesach decyzyjnych.
- **Dla kogo? Wiek: 23-32**
- osoby działające w obszarze **dziedzictwa kulturowego**
- współorganizatorzy co najmniej **jednego wydarzenia Europejskich Dni Dziedzictwa**

w ciągu ostatnich 3 lat

- https://edd.nid.pl/aktualnosci/glosy-mlodych-dla-dziedzictwa/

European Heritage Days

Journées européennes du patrimoine

https://www.europeanheritagedays.com/

Youth Voices for Heritage

Narodowy Instytut Dziedzictwa

W ramach inicjatywy zostanie powołana **Młodzieżowa Grupa Doradcza** przy Radzie Europy, powiązana z programem Europejskich Dni Dziedzictwa.

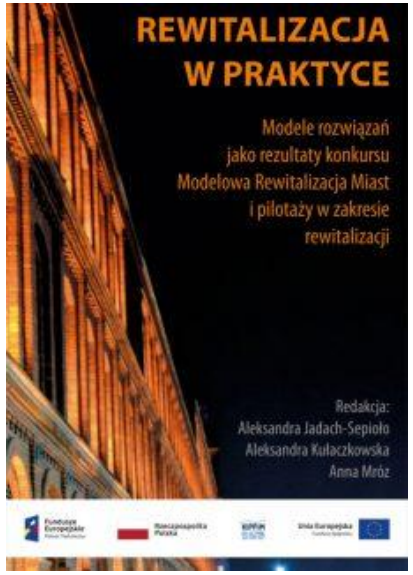
Członkowie będą mieli możliwość:

- udziału w międzynarodowych spotkaniach i warsztatach,
- współtworzenia przyszłych tematów przewodnich Europejskich Dni Dziedzictwa,
- opracowania dokumentu **„Youth Vision for Heritage**" (Wizja młodych dotycząca dziedzictwa),
- przygotowania narzędzi wspierających zaangażowanie młodzieży w działania związane z dziedzictwem,
- uczestniczenia w dialogu strategicznym na poziomie europejskim.

Program przewiduje:

- nabór do 15 maja 2026
- warsztat przygotowawczy online (czerwiec 2026),
- forum młodzieży i dziedzictwa w Strasburgu (październik 2026),
- cykliczne spotkania online w 2027 roku,
- prezentację efektów prac przed Komitetem Sterującym ds. Kultury Rady Europy,
- publikację rezultatów projektu w 2028 roku.

Skąd czerpać wiedzę i inspiracje?

A teraz:

sesja pytań i odpowiedzi ☺

Ankieta ewaluacyjna

Uprzejmie prosimy o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej ☺

Ankieta po szkoleniu w dniu 12.10.2026 r. – Wypełnij formularz

Z góry dziękujemy!

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Narodowy Instytut Dziedzictwa

Dziękuję za uwagę ☺

Szkolenie zrealizowane w ramach Projektu „Centra Kompetencji ds. rewitalizacji w Narodowym Instytucie Dziedzictwa”. współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027 oraz budżetu państwa (działanie 2, poddziałanie 2.1)

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Narodowy Instytut Dziedzictwa